

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

METODICKÝ MATERIÁL

OCHRANA DĚTÍ

TÝRANÝCH, ZNEUŽÍVANÝCH

a

ZANEDBÁVANÝCH

Individuální projekt „Podpora systému primární prevence sociálně patologických
jevů“

CZ.1.07/1.2.00/14.0126

Zpracovala: JUDr. Věra Novotná

Předmět plnění veřejné zakázky je financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím
Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a ze státního rozpočtu ČR.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH:

Obecné informace	2
Základní postup orgánů sociálně-právní ochrany a spolupráce s dalšími subjekty	5
Definování syndromu CAN	9
Týrání	9
Sexuální zneužívání	10
Zanedbávání	10
Zvláštní formy týrání a zneužívání	10
Systémové týrání	10
Komerční sexuální zneužívání	11
Rituální zneužívání	11
Ochrana dítěte ohroženého domácím násilím	11
Přímá oběť	11
Nepřímí oběť	11
Ochrana dětí před zneužíváním dětskou prací	12
Přestupky dle zákona o OSPOD	15
Doporučená literatura	17

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obecné informace:

Ochrana dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných se poskytuje v rámci působnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí, ale také v působnosti jiných institucí, se kterými orgány sociálně-právní ochrany musí spolupracovat. Pro děti takto ohrožené se v odborné literatuře používá termín děti ohrožené syndromem CAN (Child Abuse and Neglect) a představuje soubor nepříznivých příznaků ve stavu a vývoji dítěte, který je důsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti. Děti ohrožené syndromem CAN (dále jen "děti ohrožené sy CAN") jsou děti, kterým musí být věnována zvýšená pozornost a ochrana, a to zejména proto, že ohrožení má pro ně závažné a dlouhodobé následky.

Vyhledávání a řešení následků není jen záležitostí orgánů sociálně-právní ochrany dětí, ale všech, kterým to právní předpisy ukládají a také těch, kteří nedokáží být neteční k utrpení slabších a zranitelnějších, tj. dětí. Ochrana dětí před ohrožením je záležitostí meziresortní a také občanskou a vyžaduje interdisciplinární a mezinárodní přístup.

Proto se ochraně takto ohrožených dětí věnuje významná mezinárodní úmluva, kterou je Úmluva o právech dítěte. Speciální pozornost je kladena článku 19, 32 a 34, ve kterých zdůrazňuje povinnost smluvních států chránit děti před týráním, zanedbáváním a zneužíváním, jak sexuálním, tak dětskou prací, ale i před všemi formami sexuálního vykořisťování. Z obsahu citovaných článků Úmluvy o právech dítěte je patrné, že možné ohrožení dětí je daleko širší než jen ohrožení týráním, zanedbáváním a sexuálním zneužíváním, přesto v textu budeme používat pojem děti ohrožené sy CAN. Dětem ohroženým zneužíváním k dětské práci bude věnovaná samostatná část tohoto textu.

Vedle Úmluvy o právech dítěte je ochrana dětí ohrožených sy CAN samozřejmě obsažena zejména v Listině základních práv a svobod, v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SPOD“), zákonu o rodině a v trestních předpisech. Na ochranu dětí

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

před zneužíváním dětskou prací pamatuje zákoník práce a zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Ochranu dětí před ohrožením sy CAN obsahují mnohé mezinárodní dokumenty, z nichž mimo Úmluvu o právech dítěte je třeba uvést zejména Všeobecnou deklaraci lidských práv (čl.16), Mezinárodní pakt o občanských a lidských právech (čl. 23), Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a svobod (čl. 12), Evropskou úmluvu o výkonu práv dětí a Úmluvu MOP č. 182, týkající se zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce z roku 1999. Ochranu ohrožených dětí obsahují i různá Doporučení Výboru ministrů nebo Parlamentního shromáždění RE. Z nich lze zmínit zejména Doporučení Parlamentního shromáždění RE č. 1065 z roku 1987 o obchodu s dětmi a o jiných formách zneužívání dětí, Doporučení č. R(79)17 týkající se ochrany dětí před špatným zacházením, Doporučení č. R (85) o násilí v rodině, Doporučení č. R (90) o sociálních opatřeních ve vztahu k násilí v rodině a Doporučení vybraných expertů zdravotního výboru RE pro mediko-sociální aspekty CAN č. R(93) 2 a další. Pro ochranu dětí před komerčním sexuálním zneužíváním dětí byl na 1. světovém kongresu proti komerčně zaměřenému sexuálnímu zneužívání ve Stockholmu v roce 1996 přijat Akční program, který uložil účastníkům kongresu vytvořit do roku 2000 národní akční plány, zabývající se ochranou dětí na národní úrovni před dětskou pornografií, prostitucí a obchodem s dětmi. Česká republika přijala v roce 2000 Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání, jehož obsah průběžně aktualizuje a hodnotí.

Vláda ČR dne 3.9. 2008 schválila usnesením č. 1139 **Národní strategii prevence násilí na dětech v České republice v letech 2008-2018**. Součástí usnesení byl úkol zpracovat Národní akční plán realizace Strategie na období 2009-2010 a realizovat veřejnou kampaň „ Stop násilí na dětech“.

Z hlediska prevence je neúčinnějším nástrojem ochrany dětí **vyhledávání, ověřování, oznamování případů dětí ohrožených sy CAN a dále pak včasné zahájení sociální práce s dítětem, rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte a dalšími osobami, které mají nějaký vztah ke konkrétnímu**

Předmět plnění veřejné zakázky je financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím
Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a ze státního rozpočtu ČR.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

případu. Samozřejmě účinným nástrojem v určité fázi ohrožení je též terapie a rehabilitace.

Základní postup orgánů sociálně-právní ochrany a spolupráce s dalšími subjekty :

Základními články v sociálně-právní ochraně dětí ohrožených sy CAN jsou všechny obecní úřady, jejichž prvořadým úkolem je děti vyhledávat a přijímat oznámení od fyzických a právnických osob a v rámci své působnosti začít problém řešit.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností jako orgán sociálně-právní ochrany dětí je hlavním článkem při poskytování sociálně-právní ochrany dětí ohrožených sy CAN a měl by shromažďovat veškerá data, informace a dokumenty, které se k řešení problému dítěte ohroženého sy CAN vážou a spolu s obecním úřadem a s dalšími institucemi problém řešit.

Tyto orgány a zejména obecní úřady obcí s rozšířenou působností **přijímají oznámení** o dětech ohrožených sy CAN ve smyslu § 7 odst. 2 a § 10 odst. 4, 5, 6 a 7 zákona o SPOD.

Podle ust. § 10 odst. 4 jsou státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení určená pro děti povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6 odst. 1 zákona o SPOD, **a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví.** Oznamovací povinnost má i zřizovatel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při přijetí dítěte do zařízení, rovněž bez zbytečného odkladu. Při plnění oznamovací povinnosti se povinné instituce **nemohou dovolávat povinnosti zachovat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu.**

Pokud fyzická, právnická nebo podnikající osoba tuto povinnost nesplní, dopouští se přestupku nebo správního deliktu podle zákona o SPOD a může být postižena následujícím způsobem :

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

§ 59e

(1) Fyzická osoba se jako pověřená osoba nebo jako osoba odpovědná za školu, školské zařízení nebo jiné zařízení určené pro děti, které není právnickou osobou nebo podnikem podnikající fyzické osoby, dopustí přestupku tím, že nesplní povinnost podle § 10 odst. 4 bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že se dověděla o dítěti uvedeném v § 6 odst. 1, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana, nebo nezajistí, aby tuto povinnost splnila škola, školské zařízení nebo jiné zařízení určené pro děti, za které je odpovědná.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 50 000 Kč.

§ 59k

(1) Právnická nebo podnikající fyzická osoba jako pověřená osoba nebo jako škola, školské zařízení nebo zdravotnické zařízení anebo jiné zařízení určené pro děti se dopustí správního deliktu tím, že nesplní povinnost podle § 10 odst. 4 bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že se dověděli o dítěti uvedeném v § 6 odst. 1, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 50 000 Kč.

Ke zvýšené ochraně dětí směřuje i ustanovení § 10 odst. 5 až 7, podle kterého je zdravotnické zařízení povinno při ošetřování úrazu dítěte **v případě podezření z týrání dítěte, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče o ně zajistit zaznamenání úrazu.** Záznam o vzniku úrazu (dále jen „záznam“) je povinna provést osoba doprovázející dítě, nebo dítě samo, dostavilo-li se k ošetření úrazu bez doprovodu jiné osoby, a je-li to možné s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost. V záznamu je osoba doprovázející dítě povinna uvést, jak k úrazu došlo; stejnou povinnost má i dítě, pokud záznam vyplňuje toto dítě. Jestliže zdravotnické zařízení zjistí, že charakter zranění neodpovídá popisu úrazu uvedeného doprovázející osobou, popřípadě dítětem, tuto skutečnost uvede do záznamu. V případě, že doprovázející osoba, popřípadě dítě, odmítne záznam provést, vyznačí i tuto skutečnost zdravotnické zařízení do záznamu.

Záznam je povinno zdravotnické zařízení zaslat obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, přitom splněním těchto povinností není dotčena oznamovací povinnost zdravotnického zařízení podle trestního zákoníku.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

I v tomto případě může dojít při nesplnění této povinnosti k postihu za spáchání správního deliktu podle zákona o SPOD následujícím způsobem :

§ 59j

(1) Zdravotnické zařízení se dopustí správního deliktu tím, že při ošetřování úrazu dítěte v případě podezření z týrání dítěte, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče (§ 10 odst. 5) nezašle záznam o úrazu obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností způsobem podle § 10 odst. 6.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 50 000 Kč.

Po obdržení oznámení orgán sociálně-právní ochrany **prošetří všechny skutečnosti** v oznámení uvedené a podle míry nebezpečnosti zakročí tak, že například

- uvědomí rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu,
- zajistí uspokojení základních životních potřeb dítěte, včetně zdravotní péče,
- podá soudu návrh na rozhodnutí o předběžném opatření,
- umístí dítě do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc do doby než rozhodne soud nebo do zdravotnického zařízení,
- podá trestní oznámení.

K tomu však v řadě případů potřebuje orgán sociálně-právní ochrany další nové nebo doplňující informace, které si může od zákonem vymezených fyzických nebo právnických osob vyžádat podle § 53 odst. 1 zákona o SPOD. Tak na výzvu orgánů sociálně-právní ochrany dětí jsou

- a) státní orgány,
- b) zaměstnavatelé,
- c) další právnické osoby, zejména školy, školská, zdravotnická a jiná obdobná zařízení,
- d) fyzické osoby, pokud jsou zřizovateli škol a dalších zařízení uvedených v písmenu c),
- e) pověřené osoby,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

povinni bezplatně sdělit údaje potřebné podle tohoto zákona pro poskytnutí sociálně-právní ochrany nebo pro účely rozhodování o vydání pověření, nebrání-li tomu zvláštní právní předpis. Povinnosti zachovávat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu se nelze dovolávat, jestliže mají být sděleny údaje o podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče o něj. Jde-li však o údaje týkající se zdravotního stavu vyžádané orgánem sociálně-právní ochrany, platí o úhradě zdravotních výkonů ve zdravotnickém zařízení zvláštní právní předpis.

Pokud fyzické nebo právnické osoby tuto povinnost nesplní, umožňuje je zákon o SPOD postihnout pro spáchání přestupku nebo správního deliktu následujícím způsobem :

§ 59d

(1) Fyzická osoba se jako zřizovatel školy, školského, zdravotnického nebo jiného obdobného zařízení, nebo jako pověřená osoba dopustí přestupku tím, že nesplní povinnost sdělit bezplatně údaje potřebné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany nebo pro účely rozhodování o vydání pověření podle § 53 odst. 1.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 50 000 Kč.

§ 59i

(1) Právnická nebo podnikající fyzická osoba se jako zaměstnavatel, škola, školské, zdravotnické nebo jiné obdobné zařízení nebo jako pověřená osoba dopustí správního deliktu tím, že nesplní povinnost sdělit bezplatně údaje potřebné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany nebo pro účely rozhodování o vydání pověření podle § 53 odst. 1.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 50 000 Kč.

Jak výše uvedeno, pomoc dětem ohroženým týráním, zanedbáváním, sexuálním zneužíváním nebo komerčním sexuálním zneužíváním je záležitostí interdisciplinární a spolupráce s lékaři, psychology, pedagogy, orgány činnými v trestním řízení, soudy a nestátními subjekty je nezbytná. Případy, které právnické a fyzické osoby musí řešit jsou někdy tak složité, že různé pohledy a přístupy odborníků na řešení pomáhají rychleji a efektivněji zajistit pomoc v konkrétním případě. Jako vhodná forma vzájemné spolupráce analytického a diagnostického

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

charakteru všech zainteresovaných institucí se jeví pořádání tzv. **případových konferencí**. Tyto konference lze pořádat jednak v rámci zasedání komise pro sociálně-právní ochranu dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností, ale i mimo působnost komise (§ 38 zákona o SPOD).

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností jako hlavní články sociálně-právní ochrany ohrožených dětí vykonávají mimo jiné v řadě případů funkci opatrovníka podle zákona o rodině a o.s.ř. nebo opatrovníka dítěti poškozenému podle § 45 trestního řádu a další činnosti. K tomu mají zřízená oddělení sociálně-právní ochrany dětí a oddělení sociální prevence, kde působí školení sociální pracovníci. Sociální práce s rodinou a dítětem je v této souvislosti velmi významná, neboť aplikace metod sociální práce hned v samém začátku může zabránit dalšímu citelnějšímu poškození dítěte a kriminalizaci rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte nebo členů širší rodiny.

Aplikace vhodného postupu při pomoci dítěti ohroženého sy CAN nebo jinak zneužívaného se neobejde bez znalosti forem a následků týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte byl poprvé popsán na III. evropské konferenci pro prevenci týrání dětí, která se konala v roce 1991 v Praze. Na výsledky jednání z této konference navázala Zdravotní komise Rady Evropy a v roce 1992 definovala obsah týrání, zneužívání a zanedbávání dětí následovně :

Definování syndromu zanedbávaného, týraného a zneužívaného dítěte, syndromu CAN

Jde o jakoukoliv vědomou či nevědomou, náhodnou či nenáhodnou aktivitu, které se dopouští dospělá osoba, rodič, vychovatel nebo jiná osoba , která poškozuje tělesný, duševní nebo sociální stav nebo vývoj dítěte.

Týrání :

- tělesné týrání je tělesné ublížení dítěti nebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- psychické týrání je jednání, které má závažný nepříznivý vliv na citový vývoj a chování dítěte, které má mnoho podob jako například ponižování a urážení dítěte, odmítání nebo zavrhování dítěte, izolace dítěte od svých vrstevníků nebo od rodiny, vystavování dítěte těžkým konfliktům v rodině apod.

Sexuální zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu a zahrnuje jakékoliv dotýkání se dítěte se sexuálním podtextem, vykořisťování dítěte jakoukoliv osobou, kterou může být rodič, příbuzný nebo cizí osoba. Sexuální zneužívání se dělí na **bezdotykové**, tj. bez užití tělesného kontaktu a **dotykové**, tj. s tělesným kontaktem.

Zanedbávání je neuspokojování tělesných nebo citových potřeb dítěte. Tělesné zanedbávání spočívá v neuspokojování tělesných potřeb dítěte zejména neposkytováním přiměřené výživy, oblečení, přístřeší a zdravotní péče. Citové zanedbávání je neuspokojování citových potřeb dítěte, a to zejména nezajištění dítěti jistoty, že někomu a někam patří.

Zvláštní formy týrání a zneužívání

Do zvláštní forem týrání a zneužívání se řadí systémové týrání, organizované zneužívání dětí, rituální zneužívání a sexuální turismus.

Systémové týrání je ublížení dítěti nebo jeho rodině, způsobené systémem, který byl založen pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin, zejména tím, že je

- dítěti upřeno právo na informace,
- je mu upřeno právo být slyšeno,
- je neprávem odděleno od jednoho nebo obou rodičů nebo jiných blízkých osob,
- je opakovaně vyslýcháno,
- je opakovaně vystavováno lékařským prohlídkám atd.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Komerční sexuální zneužívání dětí bylo poprvé definováno na 1. světovém kongresu proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí, který se konal v roce 1996 ve Stockholmu. Je definováno jako použití dítěte pro sexuální účely za peníze nebo odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo dítětem a agentem nebo jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely. 1. světový kongres identifikoval tři formy komerčního sexuálního zneužívání dětí : dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi.

Rituální zneužívání je zneužívání dětí při různých náboženských a sektářských obřadech, kde jsou vzývány různé symboly za použití dětí, jejich zastrašování či obětování.

Ochrana dítěte ohroženého domácím násilím

Dítě jako oběť domácího násilí považuje zákon o SPOD za ohrožené a je mu třeba poskytovat sociálně-právní ochranu v souladu s § 6 odst. 1 písm. g),, přitom děti mohou být přímou i nepřímou obětí domácího násilí.

Dítě je **přímou obětí** domácího násilí, jestliže je proti dítěti ze strany pachatele směřováno fyzické, psychické nebo sexuální násilí, t.j. je dítětem ohroženým syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte .

Dítě je **nepřímou (sekundární) obětí** domácího násilí, jestliže je přítomno domácímu násilí, k němuž dochází mezi rodiči, mezi jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte nebo mezi dalšími osobami v domácnosti obývané dítětem. Dítě je třeba považovat za sekundární oběť domácího násilí i v případě, že dítě není osobně přítomno jednotlivým útokům pachatele domácího násilí vůči přímé oběti domácího násilí.

Ve smyslu zákona o sociálně-právní ochraně dětí se jedná o dítě, které je ohrožováno násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami [§ 6 odst. 1 písm. g) zákona o SPOD].

Podle definice Světové zdravotnické organizace (WHO) je rovněž dítě nacházející se v pozici svědka domácího násilí považováno za psychicky týrané dítě.

Podrobně viz Metodické doporučení k postupu orgánů SPOD v případech domácího násilí; www.mpsv.cz/oddil Rodina.

Ochrana dětí před zneužíváním dětskou prací

Jak je v úvodu této kapitoly uvedeno, ochraně dětí před zneužíváním dětskou prací se věnuje nejen článek 32 Úmluvy o právech dítěte, ale další mezinárodní smlouvy a doporučení RE zmíněné v kapitole druhé. Podrobnou právní úpravu přinesl zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (dále jen „zákon o zaměstnanosti“), jež je účinný od 1.10. 2004. Tento zákon propojil spolupráci orgánů sociálně-právní ochrany s úřady práce, které v oblasti ochrany dětí před zneužíváním dětskou prací mají významné postavení. V souvislosti s přijetím zákona o zaměstnanosti došlo k rozšíření působnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí tak, že orgán sociálně-právní ochrany dětí má povinnost poskytnout na žádost úřadu práce údaje potřebné pro řízení a povolování výkonu činnosti podle zvláštního právního předpisu (§ 51 odst. 5), bod 4. zákona o SPOD). Podle nového písmene d) tohoto ustanovení má také orgán sociálně-právní ochrany dětí oznámit úřadu práce, který povolil výkon umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte podle zvláštního právního předpisu skutečnosti, které odůvodňují zahájení řízení o zákazu činnosti dítěte. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je také povinen sledovat, zda došlo k nápravě.

Zvláštním právním předpisem je výše zmíněný zákon o zaměstnanosti, který v části šesté v § 121- § 124 upravuje výkon umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dětí.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dítětem se pro účely této právní úpravy rozumí **fyzická osoba mladší 15 let nebo osoba starší 15 let, pokud nemá ukončenou povinnou školní docházku**, a to až do doby jejího skončení. Dítě může vykonávat podle zákona o zaměstnanosti **pouze uměleckou, kulturní, sportovní a reklamní činnost pro právnickou nebo fyzickou osobu, a to jen jestliže je tato činnost přiměřená jeho věku a není pro něj nebezpečná. Umělecká, kulturní, sportovní a reklamní činnost nesmí bránit vzdělávání dítěte nebo jeho docházce do školy a účasti na výukových programech a poškozovat jeho zdravotní, tělesný, duševní, morální nebo společenský rozvoj. Tuto činnost může dítě vykonávat jen na základě určitého povolení k určité činnosti.**

Zákon o zaměstnanosti upravuje také činnosti, které se za činnost ve smyslu výše uvedeného nepovažují. Těmi jsou :

- zájmová kulturní činnost v amatérských souborech a základních uměleckých školách,
- vystupování na uměleckých a kulturních akcích pořádaných školou, školským zařízením nebo domovem pro osoby zdravotně postižené nebo na akcích, na kterých se škola, školské zařízení nebo domov pro osoby zdravotně postižené organizačně podílí,
- činnost konaná v rámci výchovy a vzdělávání ve školách a ve školských zařízeních v souladu se vzdělávacími programy,
- účast na uměleckých a sportovních soutěžích, pokud nejde o činnosti za odměnu, nebo činnost konaná v rámci mimoškolní výchovy a při ostatních nekomerčních zájmových aktivitách, která není vykonávána za odměnu.

Provozovatel má povinnost zajistit soustavný dohled osobou způsobilou v dohodnuté době pro výkon činnosti, včetně dopravy, pokud dohled nezajistí zákonný zástupce a vhodné podmínky, které odpovídají charakteru vykonávané činnosti.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

O povolení výkonu činnosti rozhoduje úřad práce, příslušný podle trvalého pobytu dítěte a pokud dítě nemá trvalý pobyt, podle místa, kde se dítě zdržuje. Úřad práce rozhodne na základě písemné žádosti podané zákonným zástupcem dítěte nebo jinou odpovědnou osobou za výchovu dítěte, do jejíž péče bylo dítě svěřeno rozhodnutím soudu. **Účastníkem řízení je vedle zákonného zástupce a dítěte také provozovatel činnosti.** Úřad práce **si může vyžádat vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí v tom smyslu, zda mu nejsou známy skutečnosti, které by bránily dítěti ve výkonu činnosti, nebo zda není činnost pro dítě nevhodná.**

Úřad práce může také **výkon činnosti dítěte zakázat** v případě, že zjistí, že

- dítě vykonává činnost bez povolení,
- provozovatel při výkonu činnosti porušil povinnosti stanovené tímto zákonem nebo jinými právními předpisy, nebo
- podle lékařského posudku vydaného v době po vydání rozhodnutí o povolení není výkon této činnosti pro dítě vhodný.

Ve vztahu k výkonu činností dětí podle části šesté zákona o zaměstnanosti je třeba se zmínit i o § 2 odst. 6 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého práce fyzických osob ve věku do 15 let nebo starších 15 let do skončení povinné docházky **je zakázána. Tyto osoby mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených právě zákonem o zaměstnanosti.**

Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů upravuje přestupky na úseku výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti v § 21 a § 22 následovně :

§ 21

(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku na úseku výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti tím, že umožní dítěti výkon této činnosti bez povolení nebo podmínky tohoto povolení poruší.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

(2) Za přešupek podle odstavce 1 lze uložít pokutu až do výše 2 000 000 Kč.

§ 22

(1) Zákonný zástupce dítěte se dopustí přešupku na úseku výkonu umělecké, kulturní, sportovní a reklamní činnosti tím, že umožní výkon činnosti dítěte bez povolení nebo podmínky povolení poruší.

(2) Za přešupek podle odstavce 1 lze uložít pokutu až do výše 100 000 Kč.

Přešupky podle zákona o SPOD

Ke zvýšené ochraně dětí slouží i přešupky upravené v části sedmé zákona o SPOD, které jsou obsahově propojené se zákonem o rodině, zákonem č. 109/2002 Sb., a dalšími předpisy tak, aby se předešlo jednáním, která by naplňovala skutkovou podstatu některého z trestných činů a včas se učinila opatření, která dítě ochrání:

Podle § 59 zákona SPO se

- (1) Fyzická osoba dopustí přešupku tím, že
- jako osoba, u níž se dítě nachází, neumožní seznámení dítěte se žadatelem podle § 24 odst. 3 a § 24a odst. 4,
 - vykonává bez pověření činnost uvedenou v § 48 odst. 2,
 - neoprávněně, v rozporu s § 19a odst. 2, zprostředkuje osvojení nebo pěstounskou péči podle § 19a odst. 1 písm. d),
 - nesplní povinnost podle § 10a odst. 2 oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že převzala do své péče dítě s úmyslem přijmout je do péče trvalé,
 - ztíží péči osvojitele nebo výchovu osvojenice prozrazením nebo rozšířením údajů o osvojení,
 - maří výkon ochranné výchovy dítěte anebo narušuje výchovu dítěte svěřeného do výchovy jiného občana než rodiče nebo do pěstounské péče,
 - jako osoba odpovědná za dítě ponechá dítě bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku, rozumové vyspělosti, popřípadě zdravotnímu stavu, a tím je vystaví nebezpečí vážné újmy na zdraví, nebo v důsledku toho dítě způsobí újmu na zdraví jiné osobě nebo škodu na cizím majetku nikoli nepatrnou,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- h) v úmyslu ponížít lidskou důstojnost dítěte použije vůči němu nepřiměřeného opatření, nebo
- ch) úmyslně ztěžuje nebo maří výkon rozhodnutí obecního úřadu podle § 13, kterým byl nad dítětem stanoven dohled nebo kterým byla dítěti uložena omezení.

(2) Za přešupek podle odstavce 1 písm. a), b), d) až i) lze uložit pokutu do 50 000 Kč a za přešupek podle odstavce 1 písm. c) pokutu do 200 000 Kč.

§ 59a

(1) Rodič nebo jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte se dopustí přešupku tím, že

- a) nesplní povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení, o jejímž uložení rozhodl orgán sociálně-právní ochrany podle § 12, nebo
- b) nepřevezme dítě při jeho návratu z ciziny podle § 36 odst. 3, ačkoliv mu v tom nebrání závažná překážka.

(2) Za přešupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 20 000 Kč.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Doporučená literatura k problematice syndromu CAN:

Novotná, V., Burdová, E.: Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, komentář, 3. aktualizované a doplněné vydání, nakladatelství Linde, s.r.o.

Dunovský, J., Dytrych, Z., Matějček, Z.: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, Avicemum 1995.

Elliotová, M.: Jak ochránit své dítě, Portál, 1995.

Matějček, Z.: Co děti nejvíc potřebují, Portál, 1994.

Pöthe, P.: Dítě v ohrožení, G plus G, 1999.

Vaničková, E., Provazník, K., Hajd-Mousová, Z., Spilková, J.: Sexuální násilí na dětech, Portál, 1999.

Vaničková, E., Provazníková, H., Hajd-Mousová, Z.: Násilí v rodině, MPSV, 1995.

Špeciánová, Š.: Ochrana týraného a zneužívaného dítěte, 2003, Linde nakladatelství, 130 00 Praha 3, Jeseniova 1.

Metodický pokyn MPSV ze dne 2.11.1995 k postupu obecních úřadů s rozšířenou působností při poskytování pomoci ohroženým dětem.

Sborník z I. národní konference k problematice týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, MPSV, 1994.

Sovák, Z.: Ochrana nezletilců se syndromem týraného dítěte, Právo a rodina č. 1/2002, 2/2002, 3/2002, Linde nakladatelství s.r.o. 130 00, Praha 3, Jeseniova 1.

Bayerová, M.: Ochrana dětí před sexuálním zneužíváním, Právo a rodina č. 5/2004, Linde nakladatelství s.r.o., 130 00 Praha 3, Jeseniova 1.

Špeciánová, Š.: Jak poznat týrané, zneužívané a zanedbávané děti a jak jim pomoci, Právo a rodina č. 6, Linde nakladatelství s.r.o., Praha 3, Jeseniova 1.

Vaničková, E.: Tělesné tresty dětí, definice-popis-následky, 2004, Grada Publishing, a.s., U Průhonu 22, 170 00 Praha 7.

Voňková, J.: Vaše právo, Profem, 2004.

Vaničková, E.: Dětská prostituce, 2005, Grada Publishing, a.s., U Průhonu 22, 170 00 Praha 7.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hanušová, J.: Sexuální zneužívání, 2005, Sdružení Linka bezpečí, Ústavní 91/ 95, 180 00 Praha 8.

Rosa, o.s.: Domácí násilí v České republice, 2005.

Rosa, o.s.: Dětská svědectví, 2008.

Metodický postup MPSV k ochraně dětí se syndromem CAN, 2005.

Metodické opatření k postupu lékařů primární péče při podezření ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, Věstník MZ č. 3/ 2008.

Metodické doporučení MPSV k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí, 2010.